

ZAPISKI Z HISTORII TURYSTYKI W POLSCE

PIOTR KŁYSZ

ZARYS TREŚCI

W początkowej części opracowania zaprezentowano kilka definicji terminu „turystyka”. Następnie skrótkowo przedstawiono niektóre ważniejsze etapy rozwoju turystyki w Polsce. Najwięcej uwagi poświęcono organizacji turystyki w naszym kraju głównie w latach 20. i 30. ubiegłego stulecia oraz w pierwszych latach po II wojnie światowej (lata 50. minionego wieku). Wskazano niektóre związki i organizacje turystyczne. Podano wykaz ministerstw zainteresowanych w latach 50. i 60. ubiegłego wieku organizacją turystyki w Polsce. Zwrócono także uwagę na rolę, jaką w tym zakresie odegrało działające już w latach 30. Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze (PTTK).

POJĘCIE TURYSTYKI

Zróżnicowane jest rozumienie pojęcia „turystyka”. Oto przykładowo kilka definicji. Według *Szkolnego Informatora Wycieczkowego* z roku 1958:

Uprawianie turystyki jest to wydalanie się poza miejsce stałego zamieszkania na krótszy lub dłuższy pobyt lub poruszanie się w miejscach obcych, nie związane z wykonywaniem obowiązków zawodowych, społecznych, czynności gospodarczych albo załatwianie spraw osobistych, a mających na celu wypoczynek, zetknięcie się z naturą, wzmocnienie zdrowia, zwiedzenie kraju, poznanie narodu, jego pracy i dorobku gospodarczego, społecznego, kulturalnego, politechnicznego, udział w uroczystościach, imprezach kulturalnych, artystycznych itp.

Znaczenie pojęcia *turystyka* podają, za *Wielką encyklopedią powszechną*, W. i T. ŁOBOŻEWICZOWIE (1985). Brzmi ono:

[...] turystyka obejmuje wszelkie formy ruchu podróźniczego (podróżowania), jeśli nie jest on związany z wykonywaniem pracy zarobkowej lub z osiedlaniem się w nowym miejscu zamieszkania.

Pojmowanie turystyki według **Światowej Organizacji Turystycznej (WTO)** przy ONZ podaje W.W. GAWORECKI (2000). W jej rozumieniu

turystyka obejmuje ogół czynności osób, które podróżują i przebywają w celach wypoczynkowych, służbowych lub innych nie dłużej niż rok bez przerwy poza swoim codziennym otoczeniem.

Zakres rozumienia terminu „turystyka” określa także **Główny Urząd Statystyczny** (A. KOWALCZYK 2002). Zgodnie z jego definicją „turystyka” jest zjawiskiem

[...] przestrzennej ruchliwości ludzi związanej z dobrowolną czasową zmianą miejsca pobytu, środowiska i rytmu życia.

POCZĄTKI TURYSTYKI W POLSCE

Początek turystyki w Polsce w formie zorganizowanego ruchu, zdaniem R. FREYA i L. MANICKIEGO (1962), sięga pierwszych lat XIX w. Gwałtowny, dynamiczny wzrost zainteresowania turystyką rozpoczął się w Polsce w drugiej połowie XIX w. Natomiast sam ruch turystyczny miał miejsce znacznie wcześniej, a główny obiekt zainteresowania stanowiły Tatry.

Za jedną z wcześniej odnotowanych wycieczek turystycznych w naszym kraju uważana jest wyprawa niejakiej **Beaty Łaskiej**, żony wojewody sieradzkiego Olbrachta. Z zapisu zachowanego z roku 1565 dowiadujemy się, że odbyła ją, z towarzyszącą jej służbą, właśnie w Tatry (B. CHWAŚCIŃSKI 1988). B. Chwaściński powołując się na istniejące zapiski, podaje, że w latach 90. XVI w. również w Tatry wycieczki dla uczniów organizował i prowadził rektor Liceum Kieżmarskiego – Adam Kunisch.

W roku 1839 zorganizowano pierwszą turystyczną imprezę wodną – spływ Dunajcem w Pieninach, w okolicach Czorsztyna (A. KOWALCZYK 2002).

Z grona prekursorów turystyki w Polsce na uwagę zasługuje **Stanisław Staszic** (1755–1826). Ten urodzony w Pile duchowny, równocześnie geolog i etnograf, w latach 1804–1805 odbywał wycieczki także w Tatry. Wchodzi na Krywań (2494 m n.p.m.). 21 sierpnia 1805 r. zdobył Łomnicę (2632 m n.p.m.), na której wierzchołku w celu przeprowadzenia badań spędza noc.

Wejście Staszica na Łomnicę było dokonaniem na tyle znaczącym, że przyjmowane jest za początek *polskiej turystyki wysokogórskiej*. Sam Staszic zaś nazywany bywa *ojcem turystyki wysokogórskiej*.

Można dodać, że wyniki badań będące efektem wędrówek po Tatrach referuje Staszic na zebraniach naukowych Królewskiego Warszawskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk. Pełne wyniki swoich naukowych dociekań zawiera w pracy *O ziemiordztwie Karpatow i innych gór i równin Polski* (zob. B. CHWAŚCIŃSKI 1988).

Wielkim miłośnikiem Tatr był muzyk i kompozytor **Mieczysław Karłowicz** (1876–1909). Urodzony na Wileńszczyźnie w roku 1908 przenosi się na stałe do Zakopanego. Komponuje, ale odbywa także wycieczki *wysokogórskie*. Wchodzi na Świnicę (2301 m n.p.m.), pokonuje zimą Żabią Turnię (2087 m n.p.m.), znakuje od północy szlak na Kominiański Wierch (1829 m n.p.m.). Jeździ na nartach. Ginie w lutym 1909 r. w czasie samotnej wycieczki narciarskiej przysypany lawiną śnieżną (J. MILLER 1966).

Rozwój turystyki, ciągle głównie górskiej, przybiera systematycznie coraz szersze rozmiary, chociaż początkowo w ujęciu liczbowym nie są to wartości imponujące. Przykładowo – jeszcze w roku 1870 tak niezwykle popularny dzisiaj rejon Zakopanego był rzadko odwiedzany przez turystów. Jak podaje Z. KULCZYCKI (1968), samo Zakopane w tym

Fot. 1. Zakopane. W drodze na Butorowy Wierch
Photo 1. Zakopane. On the way on the Butorowy Ridge

okresie odwiedziło przypuszczalnie około 100 osób! Sytuacja jednak szybko ulega zmianie. W roku 1899 liczba odwiedzających tę miejscowość wzrosła do 5013, a w roku 1901 wyniosła już 8518.

Największą popularność wydają się zawdzięczać Tatrzy i Zakopanemu doktorowi **Tytusowi Chalubińskiemu** (1820–1889). Ten lekarz, botanik, działacz społeczny chyba najpełniej odkrywa wartości klimatyczne oraz walory turystyczne Tatr i Zakopanego.

Propagatorem turystyki i krajoznawstwa jest poeta i geograf **Wincenty Pol** (1807–1872). Przez poezję zachęca do wędrówek i poznawania kraju ojczystego, opiewając jego urodę. Urzeka go także piękno Tatr. Tak mówi o nich w *Pieśni o ziemi naszej*:

*Jak potopu świata fale
Zamrożone w swoim biegu,
Stoją nagie Tatry w śniegu...*

Zachęca przy tym do wędrówek górskich (fot. 1):

*W góry, w góry miły bracie,
Tam swoboda czeka na cię...*

Fascynują go nie tylko góry. Daje temu wyraz w wielu utworach poetyckich, w których podkreśla uroki poszczególnych krain.

Fot. 2. Dziekanowice. Skansen nad Jeziorem Lednickim (Wielkopolska)
Photo 2. Dziekanowice. The heritage park on the Lednica Lake (Grand Poland)

Duże zasługi w krzewieniu turystyki i krajoznawstwa ma inny muzyk i kompozytor, także etnograf – **Oskar Kolberg** (1814–1890). Odbywa on liczne wędrowki po kraju (fot. 2). Odwiedza Beskidy, Podhale, Śląsk, rejony: częstochowski, sandomierski, lubelski, radomski, kaliski, łęczycki, augustowski. Wędruje po Kujawach i Kurpiach. Jest na Wołyniu. Wszędzie dokąd dociera, zbiera pieśni i zwyczaje ludowe. W rezultacie zyskuje bogaty materiał zgromadzony w olbrzymim, liczącym 35 tomów, dziele zatytułowanym *Lud, jego zwyczaje, sposób życia, mowa, podania, przysłowia, obrzędy, gusła, zabawy, pieśni, muzyka, tańce*.

W tym krótkim przeglądzie ciekawych postaci w historii turystyki polskiej nie można pominąć **Stefana Żeromskiego** (1864–1925). Taternik, a właściwie turysta wysokogórski, w historii turystyki zapisuje się w roku 1892 wejściem na Zawrat (2159 m n.p.m.). Autor *Popiołów, Przedwiośnia, Wiatru od morza* i wielu innych cennych dzieł jako turysta pozostaje szczególnie pod urokiem Puszczy Jodłowej w Górach Świętokrzyskich. Daje temu wyraz w wymownej sentencji:

*Puszcza jest nieczyja,
Nie moja, nie twoja,
jeno Boża, Święta.*

ORGANIZACJE TURYSTYCZNE

Ożywiający się coraz bardziej ruch turystyczny i wycieczkowy, ciągle przede wszystkim w Tatry, sprawia, że potrzebne, a wręcz konieczne staje się powołanie specjalnej organizacji, która ułatwiałaby wycieczki w góry, a równocześnie zajęłaby się ich kompleksowym zagospodarowaniem turystycznym.

W takim rozumieniu, jak podaje *Leksykon PWN* (1972), w roku 1873 powstało w Krakowie **Polskie Towarzystwo Tatrzańskie**. Jego zadaniem była: popularyzacja gór, ochrona przyrody i folkloru góralskiego, organizowanie zbiorowych wycieczek. Można dodać, że towarzystwo to bywa uważane za *pierwszy polski związek turystyczno-krajoznawczy*.

Należy zaznaczyć, że rysuje się pewien dysonans związany z powstaniem Polskiego Towarzystwa Tatrzańskiego. W opracowaniu A. KOWALCZYKA (2002) czytamy między innymi, że z inicjatywy L. Eichborna (właściciela Zakopanego), J. Szalaya (właściciela Szczawnicy) i T. Chałubińskiego 3 sierpnia 1872 r. powstaje organizacja pod nazwą **Towarzystwo Tatrzańskie**. Dwa lata później Towarzystwo Tatrzańskie zakłada swoje biuro w Zakopanem.

W takim rozumieniu nie Kraków jest miejscem powołania wskazanej organizacji. Zatem sprawą dalszych dociekań pozostaje ustalenie genezy Towarzystwa.

Organizacje sportowo-turystyczne powstają także w innych częściach kraju. W roku 1878 założono (w zaborze rosyjskim) **Warszawskie Towarzystwo Wioślarskie**, kilka lat później (rok 1884) zaś **Warszawskie Towarzystwo Cyklistów**.

Najwięcej tego typu stowarzyszeń powstaje w zaborze pruskim. Sytuacja ta tłumaczona jest wyższym poziomem cywilizacyjnym części Polski znajdującej się pod tym zaborem.

Upływające lata nie zmieniają wzmożonego zainteresowania społeczeństwa polskiego problemem turystyki, a także związanego z nią krajoznawstwa. W roku 1906 w zaborze rosyjskim powstaje **Polskie Towarzystwo Krajoznawcze** oraz **Akademicki Klub Turystyczny**. W zaborze pruskim zaś w roku 1913 **Poznańskie Towarzystwo Turystyczne**.

W takiej sytuacji uzasadnione staje się utworzenie organizacji, która równocześnie, w większym stopniu, zajmowałaby się również problematyką ekonomiczną rozwijającego się ruchu turystycznego. Wprawdzie, jak powiedziano, zagadnieniem turystyki od strony gospodarczej interesowało się Towarzystwo Tatrzańskie. Jest jednak zrozumiałe, że swym zasięgiem obejmowało ono głównie turystykę górską. Możliwość szerszej działalności ograniczały ponadto zabory.

Szczególnie jaskrawo wskazany problem ujawnił się w momencie uzyskania, w roku 1918, niepodległości. Uświadomił on bowiem szczególnie wyraźnie, że zakres oddziaływania Towarzystwa Tatrzańskiego jest stanowczo za wąski. Zniknął bowiem ogranicznik polityczny, a równocześnie terytorialny. Aktualne zagadnienia turystyki dotyczą bowiem teraz obszaru całej Polski.

Turystyka zaczyna się dynamicznie rozwijać. Z dociekań J. WARSZYŃSKIEJ i A. JAC-KOWSKIEGO (1978) wynika, że o ile w roku 1921 krajowy ruch turystyczny oceniano na około 90 000, w roku 1935 na 430 000, to w roku 1938 już na blisko 650 000 osób.

Ważnym dla organizacji tego ruchu stał się, już w niepodległej Polsce, zjazd w Krakowie. Odbył się w październiku 1918 r. Podjęto tam uchwałę o powołaniu **Polskiego Związku Towarzystw Turystycznych**.

Wymieniona organizacja stała się impulsem, który doprowadził do tworzenia się szeregu innych związków turystycznych. Powstają między innymi: **Touring Klub, Liga Popierania Turystyki** i inne.

Pojawianie się licznych niewielkich organizacji rodzi równocześnie potrzebę powstania silniejszej organizacji turystycznej scalającej tworzące się towarzystwa turystyczne. Sprawilo to zapewne, że w roku 1929 podjęto uchwałę o połączeniu istniejącego Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego z Touring Klubem i utworzenia nowego towarzystwa – **Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego – Touring Klub**.

Okazało się, że to formalne połączenie obu towarzystw nie dało jednak ich istotnego zespolenia. Dlatego na okres przejściowy wprowadzono nową nazwę towarzystwa – **Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze**.

W roku 1936 odbył się zjazd działaczy turystycznych w Ojcowie. Postanowiono na nim powrócić do dawnej nazwy towarzystwa z roku 1906, która brzmiała **Polskie Towarzystwo Krajoznawcze**. Zagadnienia związane z turystyką nie zostały w nim pominięte i nadal występują w założeniach i działalności tej organizacji.

W okresie międzywojennym w Polsce powstają również **biura turystyczne**. Takim biurem, działającym do dziś, jest zorganizowane na nowo w roku 1945 biuro turystyczne „**Orbis**”. Brakuje precyzyjnego określenia czasu jego powstania. Funkcjonują dwie daty – rok 1920 i 1923 (A. KOWALCZYK 2002). Staje się to problemem dalszych wnikliwszych dociekań!

W roku 1937 powstaje drugie, reaktywowane nieco później, bo w roku 1957 i istniejące także do dziś, biuro turystyczne. Jest to **Ogólnokrajowa Spółdzielnia Turystyczna „Gromada”**. W odróżnieniu od biura poprzedniego, o szerokim zakresie oddziaływania, jego główne ukierunkowanie to turystyka dla społeczności wiejskiej i małych miasteczek.

II wojna światowa i okupacja hitlerowska sprawiają, że po wyzwoleniu turystyka polska musiała właściwie zaczynać od początku. Tragicznym bilansem tego okresu były: zniszczone schroniska, zdewastowane urządzenia turystyczne, zdziesiątkowane kadry doświadczonych działaczy turystyczno-krajoznawczych.

SPOSÓB REALIZACJI ZADAŃ TURYSTYCZNYCH PO II WOJNIE ŚWIATOWEJ

Działające przed wojną dwie, wskazane, największe organizacje – Towarzystwo Tatrzańskie i Polskie Towarzystwo Krajoznawcze – po wyzwoleniu przystąpiły do wytężonej pracy pod hasłem odbudowy zarówno turystyki, jak i krajoznawstwa. W tych towarzystwach coraz bardziej rysowała się potrzeba stworzenia powszechnej organizacji, która

Fot. 3. Biskupin. Rezerwat archeologiczno-historyczny
Photo 3. Biskupin. The archaeological-historical reserve

byłaby zdolna nadać turystyce i krajoznawstwu nowy kształt, opierając się na pięknych tradycjach wspomnianych towarzystw. W tych warunkach nastąpiło ich połączenie i zjednoczenie. I tak, w roku 1950 powstało (ponownie!) **Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze**.

Do PTTK włączone zostają również sekcje turystyczne związków sportowych – **Polski Związek: Kajakowy, Żeglarski, Narciarski, Kolarski, Motorowy**.

Powstała w ten sposób organizacja turystyczno-krajoznawcza skupia turystów uprawiających, w danym okresie, praktycznie wszystkie rodzaje turystyki w Polsce.

Poza nią wśród związków organizujących imprezy turystyczne wskazać można jeszcze inne. Należy do nich między innymi **Związek Nauczycielstwa Polskiego**. Organizuje on, dla tej grupy zawodowej, wędrowki turystyczne na bardziej atrakcyjnych szlakach naszego kraju (fot. 3) – zob. J. WITKOWSKI (1959).

Wśród organizacji turystycznych znaczną aktywność wykazuje **Almatur**, biuro działające od roku 1956 w środowisku studenckim.

Nie wnikając w szczegóły uwarunkowań społeczno-politycznych i ekonomicznych panujących w Polsce, głównie w początkowych latach po II wojnie światowej, można powiedzieć, że hasło „turystyka” zasługuje również wówczas na zrozumienie i akceptację. Zapewniał to zapis w Konstytucji PRL (art. 59, pkt 3):

Organizacja czasów, **rozwój turystyki**, uzdrowisk, urządzeń sportowych, domów kultury, klubów, świetlic, parków i innych urządzeń wypoczynkowych stwarzają możliwość zdrowego i kulturalnego wypoczynku dla coraz szerszych rzesz ludu pracującego miast i wsi.

Jako odrębny problem pozostają rozważania, niewątpliwie słuszne, na ile założenia teoretyczne znajdowały odzwierciedlenie w działalności praktycznej.

Całością zagadnień turystyki w Polsce zajmował się **Komitet do spraw Turystyki**, powołany Uchwałą Rady Ministrów nr 27 z dnia 8 marca 1952 r. *Rocznik gospodarczy i polityczny*, 1958.

Można wskazać również cały zespół instytucji, w których działalności znajdowała się, w większym lub mniejszym stopniu, realizacja zadań turystycznych. Należały do nich: (a) ogniwa administracji państwowej, (b) organizacje społeczne, (c) przedsiębiorstwa państwowe i spółdzielcze.

Problematyka turystyczna znajdowała się również w kręgu zainteresowań szeregu ówczesnych ministerstw. Były to:

1. *Ministerstwo Oświaty i Szkolnictwa Wyższego* – w gestii którego znajdował się ruch krajoznawczo-turystyczny młodzieży szkolnej i studentów.

2. *Ministerstwo Kultury i Sztuki* – ochrona oraz konserwacja zabytków architektury i sztuki, zagadnienia muzealnictwa, twórczość filmowa, wydawnicza, rozrywkowa, przemysł ludowy i pamiątkarstwo.

3. *Ministerstwo Leśnictwa* – ochrona przyrody, parki narodowe, rezerwy i obiekty przyrodnicze.

4. *Ministerstwo Komunikacji* oraz *Ministerstwo Żeglugi i Gospodarki Wodnej* – transport turystów, rozkłady jazdy i taryfy.

5. *Ministerstwo Zdrowia* – problemy uzdrowisk, kąpeli morskich.

6. *Ministerstwo Handlu Wewnętrznego* – organizacja żywienia ośrodków turystycznych, uzdrowiskowych itp., nadzór nad zakładami gastronomicznymi i sklepami zaopatrującymi turystów.

7. *Ministerstwo Gospodarki Komunalnej* – hotele, komunikacja miejska, parki i zieleńce, ogrody zoologiczne itp.

8. *Ministerstwo Spraw Wewnętrznych* – załatwianie paszportów dla turystów itd.

9. *Ministerstwo Spraw Zagranicznych* – wymiana zagraniczna, wizy wjazdowe dla cudzoziemców, umowy i konwencje międzynarodowe.

10. *Ministerstwo Pracy i Opieki Społecznej* – nadzór nad sprawami czasów i urlopów pracowniczych, kontrola nad realizacją przepisów o Funduszu Czasów Pracowniczych.

11. *Ministerstwo Finansów* – organizacja polityki finansowej w zakresie turystyki, sprawy dewizowe, bankowe, ubezpieczeniowe dla turystów.

12. *Główny Komitet Kultury Fizycznej i Turystyki*.

Podstawową, największą organizacją turystyczną było, jak powiedziano, reaktywowane w roku 1950 **Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze (PTTK)**. Zakładanymi celami działalności PTTK były:

- 1) krzewienie turystyki i krajoznawstwa,
- 2) budzenie umiłowania ojczystego kraju przez poznanie go,
- 3) propagowanie idei ochrony zabytków i przyrody.

Przewidywane sposoby realizacji tak postawionych zadań, to: (a) zapoznanie społeczeństwa z zasadami właściwego uprawiania turystyki, (b) organizowanie wczasów i różnego rodzaju imprez turystycznych. Ponadto za ważne uznano także: (c) szkolenie przewodników, (d) szerzenie wiedzy o kraju ojczystym, (e) organizację ratownictwa turystycznego, (f) znakowanie i konserwację szlaków, (g) zabezpieczenie i ochronę urządzeń turystycznych itp.

Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze prowadziło również działalność gospodarczą za pośrednictwem Zarządu Urządzeń Turystycznych. Dotyczyła ona: budowy oraz eksploatacji schronisk i wypożyczalni sprzętu turystycznego, prowadzenia wyżywienia dla turystów a także działalności usługowej przez komórki *Obsługi Ruchu Turystycznego (ORT)* i *Biuro Wymiany Zagranicznej*.

UWAGI KOŃCOWE

Można byłoby wymieniać szereg dalszych organizacji i przedsiębiorstw, które w swoich programach przewidywały organizację turystyki. Należał do nich między innymi *Fundusz Wczasów Pracowniczych*, który organizował turystykę w formie wczasów turystyczno-krajoznawczych: kolarskich, wodnych, narciarskich, zarówno nizinnych, jak i górskich.

Turystykę organizuje także, wskazana już, *Spółdzielnia Turystyczna „Gromada”*. Niektóre rodzaje turystyki, przydatne szczególnie w wojsku, prowadzi *Liga Obrony Kraju (LOK)*. Jest to głównie turystyka motorowa, motorowo-wodna, żeglarska, pletwonurków.

Dla młodzieży studenckiej imprezy turystyczne organizuje przede wszystkim wspomniany „*Almatur*”. Wreszcie, ważną rolę w życiu turystycznym odgrywa ciągle aktywne biuro turystyczne „*Orbis*”.

Z perspektywy z pewnością dostrzec można sporo uchybień i sformułować szereg zastrzeżeń dotyczących ówczesnej organizacji ruchu turystycznego. Wydaje się jednak, że ruch ten stanowił rzetelne podwaliny dla funkcjonowania turystyki dnia dzisiejszego.

LITERATURA

- CHWAŚCIŃSKI B., 1988: *Z dziejów tatarnictwa*. Wyd. „Sport i Turystyka”, Warszawa.
Dolnośląski informator turystyczny 1976 – Oddz. Wrocławski PTTK, Wrocław.
FREY R., MANICKI L., 1962: *Na turystycznym szlaku*. PW „Iskry”, Warszawa.
GAWORECKI W.W., 2000: *Turystyka*. PWE, Warszawa.
KOWALCZYK A., 2002: *Geografia turystyki*. Wyd. Nauk. PWN, Warszawa.
KULCZYCKI Z., 1968: *Zarys historii turystyki w Polsce*. Wyd. „Sport i Turystyka”, Warszawa.
Leksykon PWN, 1972: oprac. pod kierunkiem C. Sojeckiego, PWN, Warszawa.
ŁOBOŻEWICZOWIE W. i T., 1985: *Krajoznawstwo i turystyka w systemie dydaktyczno-wychowawczym szkoły*. Wyd. Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa.
MILLER J., 1966: *Poczet wielkich muzyków*. Nasza Księgarnia, Warszawa.
Rocznik polityczny i gospodarczy – 1958, 1959, 1960, Warszawa.
Szkolny Informator Wycieczkowy – 1958, 1959. PZWS, Warszawa.

WARSZYŃSKA J., JACKOWSKI A., 1978: *Podstawy geografii turystyki*. PWN, Warszawa.

WITKOWSKI J., 1959: *Wczasy – turystyka – sport. Kalendarz nauczycielski 1959/1960*. ZNP, Nasza Księgarnia, Warszawa.

Recenzent: prof. zw. dr hab. Bolesław Nowaczyk

*Instytut Paleogeografii i Geologii
Zakład Geomorfologii
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu*

ON THE HISTORY OF TOURISM IN POLAND

SUMMARY

Tourism can be defined differently. The World Tourist Organization defines tourism as activities of people who “travel to and stay in places outside their usual environment for not more than one consecutive year for leisure, business and other purposes not related to the exercise of an activity remunerated from within the place visited”.

Tourism in Poland dates back to the beginnings of the previous millennium. One of the earliest and well documented tourist trips in Poland was that made by Beata Łaska with her servants to the Tatra Mountains in 1563. The first rafting on the Dunajec River was organized in 1839.

The foundations for the Polish tourism were laid by many persons, representatives of different social groups, among them Stanisław Staszic, Mieczysław Karłowicz, Tytus Chałubiński, Wincenty Pol, Oskar Kolberg, Stefan Żeromski.

Towarzystwo Tatrzańskie (The Tatra Society), established in 1873 (1872?) is considered the first Polish tourist and sight-seeing organization. In the following years many tourist organizations were founded in different regions of Poland, among them the Polskie Towarzystwo Krajoznawcze (The Polish Sight-Seeing Society), Akademicki Klub Turystyczny (Academic Tourist Club), Poznańskie Towarzystwo Turystyczne (Poznań Tourist Society), Liga Popierania Turystyki (Tourist Support League).

The largest tourist organization in Poland is Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze (The Polish Tourist and Sight-Seeing Society), which was reestablished in 1950. Its main mission is promotion of tourism and sight-seeing, expression of love for one’s home country through trips and travels around it, protection of historical monuments and nature (Photo 1–3).

There were many organizations and enterprises, which organized tourist, activities as part of their regular operations. Although they were not perfect, they laid solid foundations for the present-day tourism.